

ГРИБИ ТА ГРИБОПОДІБНІ ОРГАНІЗМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ДЕСНЯНСЬКО-СТАРОГУТСЬКИЙ»

**І.О. Дудка, М.П. Придюк, Ю.І. Голубцова,
Т.В. Андріанова, К.К. Карпенко / За заг. ред.
чл.-кор. НАН України І.О. Дудки та канд. біол. наук
М.П. Придюка. — Суми: Університетська книга,
2009. — 224 с.**

Одними з найважливіших завдань стосовно вивчення природно-заповідних територій України є інвентаризація їхньої флори та фауни, здійснення моніторингових досліджень їх динаміки та умов збереження. Тривалий час у нашій країні такі дослідження проводилися переважно в заповідниках, мережу яких Україна успадкувала від СРСР. Але наявність лише мережі заповідників нерозв'язує масштабів держави проблем розвитку туризму, екологічного виховання, відпочинку людей і пізнання природи. Тому на початку 80-х років минулого століття були створені перші національні парки України, які отримали назву національних природних парків (НПП). Розвиток їхньої мережі почався після проголошення незалежності Української держави. До 2007 року в Україні було вже 19 національних природних парків. Саме завдяки їм розпочалося здійснення наукових і моніторингових досліджень із вивчення біорізноманітності у своїх регіонах, а також застосування заходів із екологічного виховання людей, організації наукового туризму тощо.

Важливе значення у цій діяльності належить Національному природному парку «Деснянсько-Старогутський», який був заснований на Сумщині 1999 року. Регіон, де створили парк долини р. Десни — Новгород-Сіверське Полісся, — є оригінальною місцевістю на північному сході України.

Цей відносно молодий парк посідає надзвичайно важливе місце у природно-заповідній мережі України. Практично від самого початку створення парку його співробітники, залучаючи вчених із інших наукових установ, вивчали та узагальнювали дані з різних груп біорізноманітності. Тут планується заснувати міждержавний українсько-російський біосферний резерват — «Старогутський та Брянські ліси». На прилеглий території Росії уже організований біосферний резерват «Неруссо-Деснянское Полесье». У результаті проведених досліджень вийшли друком дві монографії, високо оцінені науковою громадськістю, — «Флора національного природного парку “Деснянсько-Старогутський” та проблеми охорони фіторізноманіття Новгород-Сіверського Полісся» (С.М. Панченко; 2005) і «Фауна хребетних тварин національного природного парку “Деснянсько-Старогутський”» (Г.Г. Гаврись, Ю.В. Кузьменко, А.В. Мішта, І.М. Коцержинська; 2007).

Нині НПП «Деснянсько-Старогутський» пропонує читачам ще одну працю, присвячену грибам і грибоподібним, які зростають на його території, — дуже цікавим і важливим групам живих організмів. Підкреслимо, що за кількістю описаних видів гриби посідають друге (після комах) місце у природі нашої планети. Сьогодні їх налічується близько 100 тис. видів, а прогностична розрахункова кількість становить близько 2,5 млн. видів.

Рецензована книга, підготовлена авторським колективом київських і сумських мікологів у складі І.О. Дудки, М.П. Придюка, Ю.І. Голубцової, Т.В. Андріанової та К.К. Карпенко, містить підсумкові результати інвентаризації видового складу грибів і грибоподібних організмів Національного природного парку «Деснянсько-Старогутський».

Структура книги логічно обґрунтована і чітка, складається з шести розділів, із яких три традиційно містять вичерпні дані щодо характеристики фізико-географічних умов парку та його рослинності, історії досліджень грибів на території Лівобережного Полісся загалом і парку зокрема, основних методів мікологічних досліджень тощо. Аналізуючи рослинність і комплекс фізико-географічних та екологічних факторів, властивих парку, автори книги зазначають, що формування специфічного складу його мікобіоти зумовлене домінуванням на цій території лісової рослинності, а також багатим і різноманітним складом рослин — компонентів лісових угруповань, наявністю значної кількості біотопів із підвищеним рівнем вологості тощо.

У четвертому розділі — «Систематична та еколого-трофічна структура і видовий склад грибів і грибоподібних організмів» — узагальнено систематичну структуру міксоміцетів, сумчастих і базидіальних мікроміцетів, базидіальних макроміцетів НПП «Деснянсько-Старогутський», проаналізовано розподіл виявлених у ньому груп грибів і міксоміцетів за трофічними рівнями та екологічними групами, поширення їх у рослинних угрупованнях із зазначенням частоти трапляння та специфічних для кожного з них видів.

Особлива увага у книзі приділена раритетній компоненті парку, що відображено в розділі 5 — «Раритетні види грибів і грибоподібних організмів

НПП «Деснянсько-Старогутський». Внаслідок обстеження рослинних угруповань парку дослідникам вдалося зареєструвати на його території 36 нових для України видів із різних таксономічних груп, що свідчить про певну оригінальність і специфіку видової й таксономічної різноманітності мікобіоти цього природоохоронного об'єкта та його важливе значення у збереженні раритетної складової мікобіоти Полісся.

Зауважимо, що дослідники не обмежилися лише традиційним теоретичним аналізом видового складу грибів парку, але торкнулися й практичного аспекту, що вдало відображено в останньому, шостому, розділі книги — «Практичне значення грибів НПП «Деснянсько-Старогутський»». Цей розділ має прикладний характер: у ньому узагальнено відомості про істивні та отруйні гриби парку, про важливу, з практичного погляду, групу дереворуйнівних грибів, які є збудниками хвороб цінних лісових порід, а також про мікроскопічні гриби, що уражають рослини-домінанти, субдомінанти та едифікатори різних угруповань НПП «Деснянсько-Старогутський».

Завершується книга повним анотованим списком виявлених на території парку 633-х видів грибів і грибоподібних організмів із зазначенням їхніх сучасних назв, асоційованих із ними видів живильних рослин і субстратів, на яких розвиваються гриби, вказано їхні місця та дати збору.

З огляду на нагальну потребу збереження біорізноманітності, видання книги є актуальним, а отримані дослідниками результати — взірць для інших природоохоронних об'єктів України, де вивчення мікобіоти має фрагментарний характер. Сподіваємося, що в майбутньому опубліковані відомості будуть значно доповнені результатами досліджень таксонів та екологічних груп грибів і грибоподібних організмів, які не охоплені в цій праці, зокрема мікофільних, ґрунтових і деяких інших груп грибів, оскільки вони потребують спеціальних методик збирання та є найменш дослідженими групами в Україні. Рецензована книга є корисною для працівників національних природних парків України, мікологів, ботаніків, краєзнавців, фахівців у галузі охорони природи, а також студентів, аспірантів, викладачів, які досліджують різні таксономічні групи грибів.

В.В. Джаган, Т.Л. Андрієнко